

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða

**Starfsskýrsla Heilbrigðiseftirlits
Vestfjarðasvæðis
2012**

apríl 2013
Anton Helgason, heilbrigðisfulltrúi

Efnisyfirlit

Starfsskýrsla Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða fyrir árið 2012	3
Hlutverk	5
Kostnaður við heilbrigðiseftirlit	6
Uppbygging eftirlits og framkvæmd	7
Eftirlitsferðir 2012	8
Hollustuhættir	10
Mengunareftirlit og umhverfismál.	12
Matvælaeftirlit	13
Efnavörueftirlit	15
Lokaorð	15

Töflur

Tafla 1. Íbúafjöldi á starfssvæðinu	5
Tafla 2. Yfirlit yfir kostnað	7
Tafla 3. Yfirlit yfir eftirlit Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða árið 2012.	9
Tafla 4. Niðurstöður sýnatöku 2012.	9

Myndir

Mynd 1. Frá slysstað í Hestfirði.	13
Mynd 2. Vörur til sölu.	14
Mynd 3. Vanish efnavara í hillu.	15

Starfsskýrsla Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða fyrir árið 2012

Í starfsskýrslu Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða fyrir árið 2012 sem hér birtist eru tíundaðar eftirlitsferðir og niðurstöður sýnatöku. Einnig er gerð grein fyrir uppbyggingu og skipulagi Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða. Núverandi skipulagi með svæðisbundnu heilbrigðiseftirliti var komið á 1981 og átti það að tryggja að ekkert sveitarfélag væri án heilbrigðiseftirlits. Fram að því höfðu sveitarfélögin hvert og eitt átt að bera ábyrgð á eftirlitinu en reyndin var sú að það voru aðeins stærstu sveitarfélögin sem héldu uppi virku eftirliti. Það var þó ekki fyrr en 1991 sem öll heilbrigðiseftirlitssvæðin eru mönnuð. Þegar ný lög tóku gildi 1998 var svæðisskipunin fest í sessi og svæðisnefndin tekur við hlutverki heilbrigðisnefnda. Þessi breyting hafði í för með sér mun skilvirkara starf. Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða tók til starfa 1991.

Stjórnsýslulega er heilbrigðiseftirlit á vegum sveitarfélaga. Heilbrigðiseftirlit er rekið skv. ákvæðum laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998 m.s.br. en þar segir m.a. „*Ekkert sveitarfélag skal vera án heilbrigðiseftirlits*“ og „*Landið skiptist í eftirlitssvæði og skal heilbrigðisnefnd, kosin eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar, starfa á hverju svæði*“. Heilbrigðisnefnd Vestfjarða hefur verið kosin á Fjórðungsþingi eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar.

Samtök heilbrigðiseftirlitssvæða á Íslandi voru stofnuð árið 2000 og er megentilgangur þeirra að vera málsvari, samráðs- og samstarfsvettvangur þeirra 10 heilbrigðiseftirlitssvæða sem starfa á vegum sveitarfélaga á Íslandi. Samtökin eru skipuð framkvæmdastjórum heilbrigðiseftirlitssvæðanna og formönnum heilbrigðisnefnda á landinu öllu.

Heilbrigðis- og umhverfismál heyra undir Umhverfis og nýsköpunarráðuneyti. Undir ráðuneytið heyrir jafnframt Umhverfisstofnun sem skv. lögum nr. 7/1998 hefur yfirumsjón með heilbrigðiseftirliti og umhverfiseftirliti sveitarfélaga. Í yfirumsjón felst samræming heilbrigðiseftirlits þannig að framkvæmdin sé með sama hætti á landinu öllu. Umhverfisstofnun skal sjá um gerð fræðsluefnis og upplýsa og fræða þá sem starfa að heilbrigðiseftirliti. Matvælastofnun hóf störf 1. janúar 2008 þegar Landbúnaðarstofnun, matvælasvið Umhverfisstofnunar og matvælasvið Fiskistofu voru sameinuð undir einum hatti. Stofnunin starfar undir yfirstjórn Atvinnuvega og nýsköpunarráðuneytis. Matvælastofnun fer með yfirumsjón með matvælaeftirliti á vegum heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga og skal sjá um að vöktun og rannsóknir vegna þessa eftirlits séu framkvæmdar. Þá skal stofnunin vinna að samræmingu krafna sem gerðar eru til starfsemi á sviði matvælaeftirlits og að því að slíkum kröfum sé framfylgt. Til þess að stuðla sem best að því að þessu markmiði verði náð, gefur stofnunin út leiðbeiningar og viðmiðunarreglur um framkvæmdina sem heilbrigðisnefndum ber að fylgja. Ekki urðu breytingar á störfum heilbrigðiseftirlits við þessar breytingar en hinsvegar krefst þetta fyrirkomulag meiri skipulagningar sameiginlegra funda þar sem yfirumsjón heilbrigðiseftirlits heyrir nú undir tvær stofnanir og tvö ráðuneyti. Eftir sem áður hefur heilbrigðiseftirlitið eftirlit með matvælaframleiðslu annarri en fiskvinnslu og sláturhúsum og jafnframt með eftirlit á neytendamarkaði. Það að tvær stofnanir sem heyra undir tvö ráðuneyti hafi yfirumsjón með starfsemi heilbrigðiseftirlitsins breytir í sjálfu sér engu varðandi starfsemina en gerir umhverfi eftirlitsins flóknara. Meiri tími fer í samskipti við stofnanir og flækjustig eykst. Að auki eru Matvælastofnun og Umhverfisstofnun falið beint eftirlit með vissum atvinnurekstri úti á svæðunum. Matvælastofnun er með eftirlit með mjólkurframleiðslu, kjötvinnslu og

annarri frumvinnslu auk matvælaeftirlits með fiskvinnslu. Umhverfisstofnun er með mengunareftirlit með förgun úrgangs, þ.e. brennslu og urðun, stóriðju s.s. kalkþörungaverksmiðjum og fiskimjölsverksmiðjum. Olíubirgðastöðvar og meðferð olíu í höfnum er einnig undir eftirliti Umhverfisstofnunar. Í lögum og reglugerðum eru framsalsheimildir þar sem stofnanirnar geta falið viðkomandi heilbrigðiseftirlitssvæðum að fara með eftirlit með starfsemi í héraði sem stofnanirnar eiga að sinna. Um árábil hefur það verið stefna stjórnvalda í orði að flytja verkefni frá ríki til sveitarfélaga þannig að ákvörðun um áherslur og skipulag þjónustu sé í nánu samstarfi og samvinnu við íbúa viðkomandi sveitarfélags. Þróunin hefur hinsvegar orði sú að fleiri og fleiri verkefni hafa verið yfirtekin af stofnunum ríkisins með laga og reglugerðarbreytingum.

Heilbrigðisnefnd

Í lögunum um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998 er í 11. grein ákvæði um heilbrigðisnefndir. "Landið skiptist í eftirlitssvæði og skal heilbrigðisnefnd, kosin eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar, starfa á hverju svæði." Í hverri nefnd skulu eiga sæti fimm menn, kosnir af hlutaðeigandi sveitarstjórnnum, þar af skal einn vera formaður. Samtök atvinnurekenda og náttúruverndarnefndir sveitarfélaga á eftirlitssvæðinu eiga rétt á að tilnefna einn fulltrúa hvor í nefndina til viðbótar. Ný heilbrigðisnefnd var kosin á 55. Fjórðungsþingi Vestfirðinga þann 3. - 4. september 2010 á Hólmavík. Á árinu 2011 varð ein breyting á heilbrigðisnefnd er Kristján Arnarson baðst lausnar vegna brottflutnings, í stað hans var Sólrún Geirsdóttir kosin á fjórðungsþingi.

Heilbrigðisnefnd

Jón Reynir Sigurvinsson, formaður
Kristján Jóakimsson
Sólrún Geirsdóttir
Jón Hörður Elíasson
Kolfinna Guðmundsdóttir

Varamenn

Hjalti Karlsson
Hildur Halldórsdóttir
Svanlaug Guðnadóttir
Elva Björk Bragadóttir
Ingibjörg Kristjánsdóttir.

Fulltrúi atvinnurekenda

Einar Valur Kristjánsson

Áslaug Alfreðsdóttir

Heilbrigðisnefnd fundaði 5 sinnum á árinu 2012. Þann 3. febrúar um ársreikning og um bensínbílslýs í Hestfirði. Þann 27. apríl var fundað um starfsskýrslu heilbrigðiseftirlits, 31. ágúst um stjórnsýslu varðandi veitingu starfsleyfa fyrir fiskeldi, 26. október um fjárhagsáætlun og tillögu að gjaldskrá og þann 14. desember um viðbrögð sveitarfélaga við fjárhagsáætlun og gjaldskrá. Á þessum fundum voru afgreidd 88 starfsleyfi til fyrirtækja, 21 tímabundið starfsleyfi og 8 tóbakssöluleyfi. 5 fyrirtækjum var veitt áminning vegna brota. Auk þessa voru veittar 10 umsagnir um tækifærisveitingaleyfi, 15 umsagnir um skipulagsmál og 18 undanþágur vegna sölu á tóbaki. Það eru heilbrigðisfulltrúar í umboði heilbrigðisnefnda sem hafa það starf að framfylgja ákvæðum laganna um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit og reglugerðum settum samkvæmt þeim. Heilbrigðisfulltrúar sinna öllu daglegu heilbrigðiseftirliti á svæðum nefndanna og afgreiða mál og umsagnir í umboði þeirra og þá með fyrirvara um samþykki þeirra. Milli funda er unnið í samráði við formann heilbrigðisnefndar.

Starfsmannamál

Tveir starfsmenn starfa hjá heilbrigðiseftirliti Vestfjarða í fullu starfi. Anton Helgason framkvæmdastjóri og Hlynur Reynisson staðgengill framkvæmdastjóra. Báðir hafa þeir réttindi til að starfa sem heilbrigðisfulltrúar.

Hlutverk

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða starfar á vegum Heilbrigðisnefndar Vestfjarða og sér um að framfylgja lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998, ásamt þeim reglugerðum sem settar eru samkvæmt lögnum, samþykktum sveitarfélaga og ákvæðum í sérstökum lögum eða reglugerðum sem nefndinni er eða kann að vera falið að annast framkvæmd á. Því er ætlað að vinna að bættu heilbrigðiseftirliti á svæðinu, annast fræðslu fyrir almenning og efla samvinnu við önnur yfirvöld og aðila sem vinna að þessum málum. Umdæmi embættisins nær yfir 9 sveitarfélög. Íbúafjöldi í umdæminu 1. janúar 2013 var 7.031 manns.

Tafla 1. Íbúafjöldi á starfssvæðinu.

Íbúar sveitarfélaga 1. janúar 2013	
Bolungarvík	918
Ísafjarðarbær	3748
Reykholahreppur	280
Tálknafjarðarhreppur	293
Vesturbyggð	941
Súðavíkurhreppur	179
Árneshreppur	54
Kaldrananeshreppur	100
Strandabyggð	518

Framkvæmdastjórinn er ábyrgur fyrir rekstri embættisins og ber að gæta hagkvæmni í rekstri þess og tryggja að kostnaður sé innan fjárheimilda.

Heilbrigðiseftirlit sinnir fyrst og fremst reglubundnu eftirliti við að framfylgja sértækum lögum og reglugerðum á sviði heilbrigðis-, matvæla- og umhverfismála. Það veitir starfsleyfi til fyrirtækja sem starfa á þessu sviði, sinnir kvörtunum og annast umhverfisvöktun. Aðaláhersla er lögð á fyrirbyggjandi starf, eftirlitsferðir, fræðslu og samráð við aðra eftirlitsaðila og fyrirtæki. Í megindráttum skiptist eftirlitið í fjóra flokka, þ.e. almennt heilbrigðiseftirlit, mengunareftirlit, eftirlit með smásölu eiturefna og matvælaeftirlit. Megnið af starfseminni felst í reglubundnu eftirliti þar sem fyrirtæki eru heimsótt og gerðar eru athugasemdir við það sem ekki er í lagi. Athugasemdum eða kröfum um úrbætur er komið á framfæri við viðkomandi aðila í viðtölum og/eða á skriflegan hátt. Ef ítrekuðum kröfum er ekki sinnt á viðunandi hátt er málið lagt fyrir viðkomandi heilbrigðisnefnd til meðferðar og heilbrigðisfulltrúi sér svo um að úrskurði nefndarinnar sé framfylgt. Þannig eru mál einstakra fyrirtækja ekki tekin fyrir í heilbrigðisnefnd nema um sé að ræða vafaatriði eða ef eftirlitsþoli sinnir ekki úrbótum.

Tekjur sveitarfélaga vegna eftirlitsgjalda eru ekki skattstofn heldur þjónustugjald og því er óheimilt að taka hærra gjald en nemur eðlilegum og nauðsynlegum kostnaði við viðkomandi þjónustu. Töluverðar breytingar hafa orðið í gegnum tíðina á innheimtu eftirlitsgjalda. Verslunarráð og Vinnuveitendasamband Íslands leituðu álits Umboðsmanns þings á töku eftirlitsgjalda (Mál UA nr 1517/1995). Í kjölfarið á þessu áleti endurgreiddu sveitarfélög fyrirtækjum oftekin eftirlitsgjöld. Í framhaldi af þessu áleti var skipaður starfshópur sem vann leiðbeinandi reglur um uppbyggingu gjaldskráa fyrir heilbrigðis- og mengunareftirlit. Í 12. grein laganna segir: Heimilt er sveitarfélögum, að fenginni umsögn hlutaðeigandi heilbrigðisnefndar að innheimta gjald af eftirlitsskyldri starfsemi sé eftirlitið á vegum sveitarfélaga. Einungis má innheimta eftirlitsgjöld fari eftirlit fram. Þess ber að geta að tíðni eftirlits er mjög mismunandi eftir fyrirtækjaflokkum. Þannig er töluvert af fyrirtækjum sem fá eftirlit á fjögurra ára fresti. Í gjaldskrá eftirlitsins er gert ráð fyrir árlegu eftirlitsgjaldi, því er kostnaði við hverja heimsókn deilt niður á fjögur ár hjá þeim sem fá eftirlit á fjögurra ára fresti. Á það verður að benda að fyrirtæki og stofnanir eru ekki jafnt dreifð á sveitarfélögin. Þjónustugjöldin eru fyrst dregin frá heildarkostnaði áður en kostnaði er skipt á sveitarfélögin. Í fámennum sveitarfélögum þar sem þjónusta við ferðamenn er mikil s.s. sundlaugar og hótél, sem þurfa mikið eftirlit og eru því með hátt gjald í gjaldskrá, er hlutfallslegur heildarkostnaður meiri á hvern íbúa.

Stór hluti af tíma heilbrigðisfulltrúa fer í að sinna kvörtunum frá almenningi ss. vegna dýrahalds og umgengni utandyra, eins fer töluverður tími í upplýsingagjöf við almenning, fyrirtæki, ríki og sveitarfélög. Þetta eru hlutir sem ekki er hægt að rukka fyrir. Eins er eftirlit sem ekki er hægt að tengja ákveðnum fyrirtækjum. Í þessu felst lögbundin þjónusta við íbúana. Fyrir hana greiða sveitarfélögin með sinni kostnaðarhlutdeild.

Tafla 2. Yfirlit yfir kostnað.

	Fjárhagsáætlun	Lokaniðurstaða	Álögð eftirlitsgjöld	Hluttur sveitarfélaga
1992	5.523.816	5.202.904	5.270.000	-1%
1993	5.367.000	5.047.371	4.810.000	5%
1994	5.462.000	5.333.106	4.350.000	18%
1995	5.737.833	5.763.483	4.620.000	20%
1996	6.059.608	6.049.223	4.850.000	20%
1997	6.419.000	6.172.371	4.980.000	19%
1998	8.032.062	8.096.676	4.850.000	40%
1999	7.772.000	7.718.103	3.714.573	52%
2000	7.536.191	9.513.012	5.440.627	43%
2001	10.029.991	11.891.238	5.947.554	50%
2002	12.662.550	14.166.611	7.073.130	50%
2003	14.233.717	14.470.587	9.259.800	36%
2004	14.930.796	14.949.614	8.652.500	42%
2005	15.496.451	16.479.968	9.432.973	43%
2006	16.159.577	16.221.384	9.656.064	40%
2007	18.586.068	19.725.261	10.326.911	48%
2008	20.181.345	21.993.939	12.135.520	45%
2009	22.320.816	23.570.170	11.282.300	49%
2010	24.932.317	25.985.137	13.174.330	47%
2011	24.007.270	23.695.984	14.830.729	38%
2012	25.264.775	24.528.438	14.191.556	44%
2013*	26.445.850		16.597.703	*áætlun

Uppbygging eftirlits og framkvæmd

Eftirlitsáætlun er unnin á hverju ári. Eftirlitsáætlun er borin fram á fundi heilbrigðisnefndar í upphafi árs. Eftirlitsáætlun er fyrirtækjaskrá heilbrigðiseftirlits flokkuð eftir Ísat númerum sem sett hafa verið á viðkomandi fyrirtæki við veitingu eða endurskoðun á starfsleyfi. Í eftirlitsáætlun kemur fram staða starfsleyfis fyrirtækis, dagsetning eftirlits síðustu tvö ár, niðurröðun fyrirtækja á heilbrigðisfulltrúa og niðurröðun eftirlitsins á ársfjórðunga. Ísatnúmerið tengist síðan gjaldskrá heilbrigðiseftirlitsins þar sem fram kemur tíðni eftirlitsins og fjöldi sýna sem taka á. Tíðni eftirlitsins er að mestu óbreytt frá þeirri viðmiðunargjaldskrá sem Umhverfisstofnun gaf út árið 1999. Þar sem stórir fyrirtækja hópar eru með eftirlit fjórða hvert ár, er í upphafi árs tekin ákvörðun um hvaða fyrirtækjaflokka á að skoða hvert ár. Því má í raun segja að áætlunin nái yfir fjögur ár þó hún sé unnin á hverju ári.

Þegar fyrirtæki fær starfsleyfi er það metið eftir gerð, stærð og umfangi og áhættu sem stafar af starfsemi. Ef verulegar breytingar verða á rekstri þá er fyrirtækið fært til í flokkum. Að öðrum kosti er flokkunin endurskoðuð á fjögurra ára fresti. Gátlistar fyrir eftirlit eru unnir upp úr samræmdum starfsleyfisskilyrðum Heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga og

Umhverfisstofnunar, en að auki eru á hverju ári teknir fyrir ákveðnir þættir sem skoðaðir eru sérstaklega, s.s. neysluvatn á tjaldstæðum, efnavörunotkun í skólum og leikskólum, slysavarnir o.s.frv.

Meginregla heilbrigðiseftirlits er að einn heilbrigðisfulltrúi fari í hverja eftirlitsferð í hvert fyrirtæki. Hinsvegar förum við saman öðru hvoru til að samræma kröfur milli heilbrigðisfulltrúa, þannig reynum við að minnka þann mun sem er á milli skoðana heilbrigðisfulltrúa. Eins höfum við reynt ef kostur er að fara með heilbrigðisfulltrúum annarra svæða í eftirlit sérstaklega ef skoða á starfsemi sem við erum ókunnug, en það er bara allt of sjaldan. Meginreglan er að eftirlitsskýrslan er færð á staðnum og skilin eftir, ef athugasemdir eru hinsvegar margar eða ekki hefur verið brugðist við síðustu athugasemdum þá er eftirlitsskýrslu fylgt eftir með bréfi þar sem athugasemdir eru tíundaðar og vísað í lög og reglur. Ekki hefur verið hafður sá háttur á að rukka sérstaklega fyrir eftirfylgni eftirlits. Ef eftirfylgni felur í sér ítrekaðar sýnatökur þá hefur verið innheimt fyrir það sérstaklega. Farið er í eftirlit hjá fyrirtækjum sama ár og þau fá starfsleyfi og gjald fyrir starfsleyfi er eitt tímagjald en eftirlitsgjaldið er mismunandi eftir starfsemi. Erfitt er að alhæfa um hvernig kostnaður er meðhöndlaður vegna kvartana sem ekki tengjast starfsleyfiskyldri starfsemi, því það getur verið mismunandi. Ef kvartað er yfir starfsemi sem ekki er á skrá eftirlitsins, er algengast að viðkomandi sveitarfélagi sé sendur reikningur fyrir útseldri vinnu heilbrigðisfulltrúa. Algengustu kvartanir af þessu tagi eru vegna dýrahalds, umgengni utandýra og ónæði frá starfsemi. Áður voru öll starfsleyfi gefin út til fjögurra ára, með þeirri undantekningu að ný leyfi til fiskeldis hafa verið gefin út til eins árs. Þessu var breytt árið 2006 og samræmt milli heilbrigðiseftirlitssvæða á þann veg að starfsleyfi eru nú gefin út til tólf ára. Starfsleyfi er lögformlegur gjörningur og á heilbrigðiseftirlitinu hvílir sú skylda að geta á hverjum tíma gefið sem réttastar upplýsingar um fyrirtæki á sínu svæði.

Samræming krafna: Mikið hefur verið unnið í samræmingarmálum á undanförunum árum, sérstaklega á hollustuháttasviði. Samræmdar starfsreglur eru notaðar þar sem þær eru til. Innan svæðis samræma heilbrigðisfulltrúar sig með því að fara saman í eftirlit. Eins höfum við fengið að fara með heilbrigðisfulltrúum á höfuðborgarsvæðinu í eftirlitsferðir. Ef upp hafa komið mál á svæðinu sem við höfum ekki þurft að glíma við áður, höfum við fengið heilbrigðisfulltrúa af öðrum svæðum með reynslu til að leiðbeina okkur.

Eftirlitsferðir 2012

Hér á næstu blaðsíðu er tafla sem sýnir skráningu eftirlitsferða hjá heilbrigðiseftirlitinu á árinu 2012. Vakin er athygli á að hér er ekki um tæmandi skráningu að ræða. Til dæmis eru athugasemdir sem gerðar eru við bíla og bílhræ á lóðum fyrirtækja ekki skráðar sem eftirlitsferðir né heldur sýnatökuferðir. Fyrirtæki sem framleiða eða dreifa matvælum eiga flest að fá eftirlitsheimsókn einu sinni á ári. Fyrirtæki sem falla undir heilbrigðisreglugerð og fyrirtæki með mengandi starfsemi eru hinsvegar oft með heimsóknartíðni annað hvert ár og stór hluti með heimsóknartíðni fjórða hvert ár.

Höfuðáhersla er lögð á að hafa eftirlit með fyrirtækjum sem selja eða dreifa matvælum til almennings.

Tafla 3. Yfirlit yfir eftirlit Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða árið 2012.

	Heildarfjöldi	Fjöldi með starfsleyfi	Fjöldi sem fékk eftirlit	Fjöldi eftirlitsferða
Heildarfjöldi	620	517	244	304
Hollustuhættir	216	182	67	72
Matvæli	178	155	121	168
Mengun	226	180	62	64

Af 620 fyrirtækjum fengu 244 fyrirtæki heimsókn í 304 eftirlitsferðum. Athuga ber að við miðum við að heimsókn sé skráð á hvert fyrirtæki í samræmi við tíðni.

Athuga ber að sama fyrirtæki getur verið skráð undir öllum þremur flokkunum en við flokkun er megin starfsemi látin ráða. Töluverður hluti af eftirlitsferðum er ekki skráður þar sem við erum að koma á framfæri almennum leiðbeiningum og athugasemdum og fylgja eftir fyrri eftirlitsferðum. Eins eru sameiginleg eftirlitsverkefni og heimsóknir vegna vöru sem verið er að taka úr umferð skráðar á annan hátt, ekki með reglubundnu eftirliti.

Niðurstöður sýnatöku til örverumælinga

Til að kanna örverufræðilegt ástand matvæla tekur heilbrigðiseftirlitið sýni af neysluvörum og vatni. Tíðni sýnatöku af neysluvatni er bundin í reglugerð. Þannig er tekið mánaðarlega vatnssýni á Ísafirði og í Bolungarvík. Hjá vatnsveitum annara þéttbýlisstaða eru tekin sýni ársfjórðungslega en hjá einka vatnsveitum er miðað við eitt vatnssýni á ári.

Sýni af matvælum og vatni eru tekin til að kanna ástand þeirrar vöru sem er á boðstólnum. Sýni eru send til bakteríuræktunar hjá rannsóknarstofu Matís ohf. Við ræktun er vanalega verið að rækta fram vísibakteríur, þ.e. kólí og saurkólí, en tilvist þeirra gefur til kynna óþrifnað eða mengun af sauruppruna. Ef þessar bakteríur finnast er talið að líkur séu á að aðrar og hættulegri sjúkdómsvaldandi bakteríur geti verið til staðar. Sýnin eru metin eftir ákveðnum stöðlum sem eru mismunandi eftir vörutegundum.

Tafla 4. Niðurstöður sýnatöku 2012.

Niðurstöður sýnatöku 2012				
	fjöldi sýna	stóðst ekki		
Baðvatn	26	9		
Brauð	4			
fiskur	1			
Kjötvara	0			
Ís úr vél	0			
Mjólkurvörur	0			
Vinnsluvatn	5			
Neysluvatn	131	32		
Sigvatn	4			
Efnagreining	5			
Samtals	176			

Á árinu 2012 voru tekin 167 sýni til gerlamælinga, af þeim voru 41 sem ekki stóðust kröfur. 9 sýni voru tekin til efnamælinga. Klórstyrkur í sundlaugum er mældur við reglubundið eftirlit, til að sannreyna innra eftirlit sundstaðanna, ekki er haldin skrá yfir þessar mælingar. Sýni úr heitum pottum voru 14 af þeim voru 6 sem stóðust ekki kröfur. Úr sundlaugum voru tekin 12 sýni og af þeim voru 3 sem ekki stóðust kröfur.

Sýnataka af matvælum og vatni eru þeir mælikvarðar sem heilbrigðiseftirlitið hefur til að meta hvort einhver árangur er af starfinu. Á það verður þó að benda að fá sýni eru í hverjum flokki. Fjölgað hefur þeim vatnsveitum sem þurfa að hafa starfsleyfi og vera undir eftirliti heilbrigðiseftirlits. Þær vatnsveitur sem hér bætast við eru einkavatnsveitur hjá ferðaþjónustuaðilum, mjólkurbúum og fiskverkendum í dreifbýli. Vatnsgæði, þar sem ekki er reglubundið eftirlit, eru marktækt lakari. Tekin voru 54 sýni úr einkavatnsveitum og af þeim stóðust 27 ekki kröfur. Vatnsveitur í þéttbýli eru 12, úr þeim voru tekin 77 sýni og af þeim voru 5 sýni ekki í lagi. Af þessum 5 sýnum eru 3 sýni tekin úr sömu vatnsveitu á sama sýnatökudegi. Niðurstöður sýna að ástand á einkavatnsveitum er mjög svipað og var hjá sveitarfélögunum áður en reglubundið eftirlit með vatnsgæðum hófst.

Hollustuhættir

Hér er um að ræða eftirlit með fyrirtækjum og stofnunum samkvæmt reglugerð um hollustuhætti nr. 941/2002 þeir staðir sem flokkast undir almennt heilbrigðiseftirlit eru t.d. baðstaðir, íþróttahús, skólar og leikskólar, gististaðir, hársnyrtistofur, heilbrigðisstofnanir, nudd- og snyrtistofur og íbúðarhúsnæði.

Raki og mygla

Vegna mikillar umræðu í þjóðfélaginu hefur orðið mikil aukning í fyrirspurnum varðandi raka og myglu í íbúðarhúsnæði. Við bendum fólki á að þar sem finnst sveppur þarf að þurrka raka og auka loftun t.d. með því að opna glugga. Síðan bendum við á að raka og myglu þarf að þrífa með sápu. Ef um skemmdir vegna raka er að ræða þarf að skipta út skemmdu efni, þrífa upp með sveppadrepandi efni og mála síðan yfir. Það þarf að fara varlega í upphafi við þrif, þ.e. væta mygluna í byrjun þannig að minna fjúki upp í loftið af gróum og henda tuskum að notkun lokinni. Þurrka þarf síðan ryk af öllu í íbúðinni eftir að búið er að hreinsa út. Á heimasíðu Umhverfisstofnunar eru ágætar leiðbeiningar um raka og myglu.

<http://ust.is/einstaklingar/graenn-lifsstill/heimilid/raki-og-mygla/>

Sund og baðstaðir

Ný sundlaugareglugerð tók gildi í október 2010 sem lagði auknar kröfur á þá sem reka sundstaði. Reglugerðin jók kröfur um merkingar, mönnun, þjálfun og fræðslu um hreinlætis- og hollustuháttamál á sundstöðum og hækkaði aldursmörk barna sem geta sótt sundlaugar án þess að vera í fylgd með forráðamönnum. Á Vestfjörðum er fjöldi sund- og baðstaða, alls eru þeir 14 talsins. Heilbrigðiseftirlitið heimsækir þá alla reglulega, tekur út hreinlætismál, fer yfir innra eftirlit og veitir sömuleiðis starfsfólki fræðslu. Það er ljóst að miklu máli skiptir að starfsfólk sé vel heima og þjálfað í þeim mikilvægu störfum sem fylgja gæslu og umsjón með sundstöðum. Með breytingu á reglugerðinni er veitt heimild til að laugarvörður sé einn á vakt í þeim laugum þar sem gestafjöldi er að meðaltali undir 10 gestum á ársgrundvelli á þeim árstíma sem um ræðir. Kalla skal á auka laugarvörð ef 20 gestir eða fleiri eru í laug í

einu. Rekstraraðili laugar, þar sem þessi heimild er nýtt, skal senda hlutaðeigandi heilbrigðisnefnd upplýsingar um fyrirkomulag laugar og tíma þann sem heimild þessi er nýtt. Á árinu 2013 verður í gangi sérstakt eftirlitsverkefni með sund og baðstöðum þar sem m.a. verður skoðað hvernig til hefur tekist að aðlagða sundstaði að breyttum kröfum. Á sumrin kemur til starfa í sundlaugunum fjöldi af ungu fólki til afleysinga, en þá fer saman aukinn fjöldi gesta og sólríkt veður sem eyðir virkum klór sem notaður er til sótthreinsunar. Það er því afar mikilvægt að fólk sem kemur til afleysingastarfa í sundlaugum fái góða leiðsögn og fræðslu um hollustuhætti, þar á meðal mikilvægi þess að skráning á þáttum, s.s. íblöndun klórs, sé framkvæmd og að sjá til þess að sundlaugargestir baði sig áður en gengið er til laugar. Ýmsir sjúkdómar, þar á meðal mjög alvarlegir, geta borist með baðvatni ef ekki er hugsað nægjanlega vel um sótthreinsun baðvatnsins. Algengustu sjúkdómar sem tengja má sundlauganotkun eru sýkingar í slímhimnum (í augum, eyrum, hálsi og nefi) og í sárum og rispum á húð. Samkvæmt erlendum rannsóknum á sjúkdómum sem tengjast sundlaugum eru um 60% sýkingar í slímhimnu, 20% magasýkingar og megnið af þeim 20% sem eftir eru eru húðsýkingar. Ekki stafa öll sjúkdómstílfelli af bakteríum úr baðvatninu, þannig geta komið fram sýkingar af völdum náttúrulegrar flóru líkamans sem nýta sér minnkun mótstöðuafli líkamans við böðun og kælingu. Sundlaugarnar í Reykjanesi, Heydal og Reykjafirði eru ekki með starfsleyfi frá heilbrigðiseftirliti og engin klórblöndun á sér þar stað.

Gæsluvellir og opin leiksvæði

Samkvæmt hollustuháttareglugerð 941/2002 eru öll leiksvæði starfsleyfis skyld starfsemi þ.e. gæsluvellir og opin leiksvæði sem almenningur hefur aðgang að. Leiksvæði á lóð fjöleignarhúss telst ekki opið leiksvæði. Eftirlit með leiksvæðum við skóla og leikskóla eru skoðuð, önnur svæði sem ekki hefur verið sótt um starfsleyfi fyrir hafa ekki verið skoðuð reglulega. Sveitarfélög þurfa að sækja um starfsleyfi fyrir sín leiksvæði. Á árinu 2013 er ráðgert að skoða ástand leiksvæða m.t.t. öryggismála og ganga á eftir því að sveitarfélög sækji um starfsleyfi fyrir þau opnu leiksvæði sem eiga að vera með starfsleyfi.

Mengunareftirlit og umhverfismál.

Samkvæmt reglugerð 786/1999 um mengunarvarnareftirlit er markmið heilbrigðiseftirlits með fyrirtækjum sem hugsanlega geta valdið mengun, að koma í veg fyrir óæskileg eða skaðleg áhrif á heilsufar almennings, röskun á lífríki eða óhreinkun lofta, láða eða lagar.

Starfsleyfi vegna fráveitu

Mikilvægt er að fráveitur sveitarfélaga séu með formleg starfsleyfi, en ef þau geta ekki uppfyllt kröfur í reglugerðum þá þarf að sækja um undanþágur hjá ráðuneyti. Heilbrigðisnefnd veitir starfsleyfi vegna fráveitu- og hreinsibúnaðar sem notaður er við meðhöndlun og hreinsun og losun á skólpi frá þéttbýli. Ekkert sveitarfélag á Vestfjörðum hefur enn sótt um starfsleyfi skv. reglugerð um fráveitur og skólp nr 789/1999. Sveitarfélögunum hefur ítrekað verið bent á skyldur sínar. Á árinu 2013 eru ráðgerðar eftirlitsferðir með fráveitum sveitarfélaga. Gert er ráð fyrir að hefja sýnatökur af strandsjó, og mælingum á lengd fráveitustúta m.v. stórstraumsfjöruborð til að fá upplýsingar um hvernig ástandið er í raun.

Lífræn mengun frá fiskvinnslu

Í vinnu vatnasvæðanefndar hefur komið fram að talið er að gríðarleg lífræn mengun stafi frá fiskvinnsluhúsum. Við höfum haft efasemdir um að þessar áætlanir séu réttar en höfum engar tölur til að rökstyðja okkar mál. Á árinu 2013 verða mælingar gerðar á magni lífrænna efna í fráveituvatni frá fiskvinnsluhúsum þannig að hægt sé að leggja mat á hvort þær viðmiðunartölur sem Umhverfisstofnun notar séu réttar. Þess ber að geta að nú eru einungis tvær rækjuverksmiðjur starfandi á Vestfjörðum og báðar með virkan hreinsibúnað.

Heilbrigðisnefnd breytti verklagi við útgáfu starfsleyfa fyrir fiskeldi allt að 200 tonnum

Sama verklag hefur verið viðhaft frá árinu 2001 en eftir athugasemd frá Fiskistofu sem Umhverfisstofnun tók undir, ákvað heilbrigðisnefnd Vestfjarða að fastsetja staðsetningu eldiskvía á þann veg að eldiskvíar skulu staðsettar innan 200 metra radíus frá staðsetningarpunkti. Framvegis verður tekið fram að starfsleyfi heilbrigðisnefndar gildi í allt að 200 m radíus frá staðsetningarpunkti.

Heilbrigðiseftirlitið taldi bíla að Garðsstöðum

Bílar voru taldir á Garðstöðum 17. janúar 2012 og aftur 12 október. Bílarnir voru taldir á myndum sem teknar voru úr hlíðinni fyrir ofan safnið. Samtals töldust vera 422 bílar í fyrri talningunni og 430 bílar í þeirri seinni. Heilbrigðiseftirlitið hefur undanfarin ár talið bílasafnið og fylgst með því. Ekki eru sjáanlegar marktækar breytingar á fjölda bíla eða bílhuta. Mikið magn brotajárns og flokkaðs úrgangs hefur verið flutt frá Garðsstöðum á þeim tíma sem samningar við Súðavíkurrepp hafa verið í gildi. Þess sér þó engin merki í umfangi brotajárns á svæðinu og því má álykta að álíka magn sé flutt inn á svæðið og fer út af því.

Mynd 1. Frá slysstað í Hestfirði.

Bensínflutninga slys í Hestfirði

Þann 16. janúar 2012 valt bensínflutningabíll í Hestfirði við Ísafjarðardjúp. Á bílnum voru lestaðir 39.036 lítrar af bensíni. Það sem náðist af bílnum á vettvangi var skv. mælingu 15.984 lítrar. Það sem eftir stendur og er bókað á þetta tjón í dag eru 23.052 lítrar. Brák lagði frá ræsi og út fjörðinn en náði aldrei nema út á miðjan fjörð. Hreinsibíll frá Gámapjónustu Vestfjarða var notaður til að dæla upp úr vegrásinni vatni, bensíni og slökkvikvoðu. Úr vegrásinni var dælt um 30.000 lítrum af þessari blöndu. Sjónmat gaf til kynna að það geti verið 7.000 - 10.000 lítrar sem sé hægt að skilja frá. Á því rúma ári sem er liðið eftir þetta slys, hafa þrír aðrir olíuflutningabílar lent í vandræðum á Vestfirskum vegum og ekið út af, þó án þess að olía eða bensín hafi farið niður nema í þetta eina skipti.

Matvælaeftirlit

Um eftirlit með matvælum fer samkvæmt lögum nr. 93/1995 um matvæli og reglugerðum settum samkvæmt þeim. Matvælaeftirlit felst í eftirliti með framleiðslu, dreifingu og sölu á matvælum til að tryggja heilnæm og ómenguð matvæli. Þannig skal staðið að framleiðslu og dreifingu matvæla að þau valdi ekki heilsutjóni og að ekki sé beitt blekkingum í viðskiptum með þau. Vakin er athygli á að neysluvatn flokkast sem matvæli og þarf því að lúta sömu lögmálum. Matvælalöggjöf evrópusambandsins hefur nú verið innleidd. Reglugerð EB nr.178/2002, oft nefnd hin almennu matvælalög EB, myndar þann grunn sem hin nýja matvælalöggjöf Evrópusambandsins byggir á. Markmið reglugerðarinnar er að vernda líf og heilsu manna og tryggja jafnframt frjálst flæði vöru á EES svæðinu. Sömu reglur gilda um hollustuhætti óháð því hvort um er að ræða framleiðslu eða dreifingu á kjöti, fiski, matjurtum eða unnum matvælum. Hagsmunir neytenda eru settir í öndvegi og munu reglur um rekjanleika matvæla leika stórt hlutverk. Með þeim mun verða mögulegt að rekja feril matvæla á öllum stigum framleiðslu og dreifingar. Ábyrgð framleiðenda og dreifingaraðila gagnvart neytendum matvæla er dregin skýrt fram.

Mynd 2. Vörur til sölu.

Sala matvæla undir smáræðismörkum

Á árinu 2012 voru birtar tvær reglugerðir sem heimila aðilum framleiðslu og sölu á matvælum undir smáræðismörkum. **Reglugerð nr 579/2012 um (5.) breytingu á reglugerð nr 104/2010 um gildistöku evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr 853/2004 um sérstakar reglur um hollustuhætti sem varða matvæli úr dýraríkinu, og reglugerð nr 580/2012 um framleiðslu og markaðssetningu aðila undir smáræðismörkum á matvælum og afhendingu frumframleiðanda á litlu magni matvæla beint til neytenda og staðbundinna smásölufyrirtækja.** Annarsvegar er um að ræða óverulega staðbundna afhendingu á matvælum úr dýraríkinu allt að 300 kg á viku. Hinsvegar framleiðsla og markaðssetning aðila undir smáræðismörkum á matvælum þar sem starfsemi er ekki samfelld heldur tilfallandi og lýtur ekki sérstöku skipulagi og ekki rekin í eigin hagnaðar skyni. Einnig sala á og afhending frumframleiðanda á ræktuðum og villtum framleiðsluvörum úr jurtaríkinu og líka dýra- og fiskveiðar með vissum undantekningum. Aðilar undir smáræðismörkum eru ekki leyfisskyldir en bera fulla ábyrð á að vörur uppfylli kröfur og geti innkallað vörurnar af markaði ef eitthvað bjátar á. Það gildir að sérhvert fyrirtæki eða rekstraaðili, sem hefur með höndum starfsemi þar sem framleiðsla, vinnsla eða dreifing matvæla á sér stað, telst vera matvælafyrirtæki og er ábyrgt fyrir öryggi þeirra matvæla sem það dreifir. Þessar grundvallarreglur gilda um öll matvælafyrirtæki og aðila, hvort sem þau eru undir eða yfir smáræðismörkum.

Mynd 3. Vanish efnavara í hillu.

Efnavörueftirlit

Heilbrigðiseftirlitið hefur eftirlit með merkingu og sölu eitrefna og hættulegra efna í smásölu samkvæmt lögum nr 45/2008 með síðari breytingum og reglugerðum settum samkvæmt þeim. Markmið laga þessara er annars vegar að tryggja að meðferð á efnum og efnablöndum valdi ekki tjóni á heilsu manna og dýra eða á umhverfi og hins vegar að tryggja frjálst flæði á efnavörum á markaði. Í því skyni skal byggja á þeirri grundvallarreglu að framleiðendur, innflytjendur og eftirnotendur efna og efnablandna skuli ganga úr skugga um að þau efni sem þeir framleiða, flytja inn eða nota valdi ekki tjóni á heilsu manna eða umhverfi. Með nýjum efnalögum sem samþykkt voru á alþingi fyrir páska færast efnavörueftirlit frá heilbrigðiseftirliti sveitarfélaga til Umhverfisstofnunar.

Lokaorð

Það er von mín að þessi kynning gefi góða mynd af starfsemi heilbrigðiseftirlitsins. Verkefnin á árinu 2012 hafa verið mörg og fjölbreytt, en aldrei er hægt að koma öllu á framfæri. Heilbrigðiseftirlitið vinnur eins og áður sagði, forvarnarstarf. Þessar forvarnir hafa það að markmiði að neysluvörur og umhverfi séu á þann hátt að almenningur verði ekki fyrir heilsuskaða. Eftirlit er í raun og veru það sama og aðhald. Með því að beita aðhaldsaðgerðum er verið að koma öllum þeim aðilum, sem eftirlit er haft með, yfir ákveðinn þröskuld sem hægt er að kalla ásættanlega áhættu, sem síðan er skilgreind með tilliti til þess sem verið er að skoða. Með 10 svæðisbundnum heilbrigðiseftirlitum hefur tekist að færa þjónustuna og jafnframt taka tillit til munar sem er á milli landshluta. Með þessu hefur verið hægt að tryggja landsmönnum svo heilnæm lífsskilyrði sem frekast er unnt. Þau tækifæri sem við fáum til að bera stöðuna hér saman við stöðuna á hinum norðurlöndunum sýna að við höfum mun betri yfirsýn yfir það sem er hér í gangi og er tíðni t.d matarsjúkdóma mun lægri hér. Ég vil nota tækifærið og þakka heilbrigðisnefnd, sveitarfélögum og eftirlitsþegum á starfssvæðinu fyrir ánægjulegt og gefandi samstarf.

Bolungarvík í apríl 2013
 Anton Helgason
 Framkvæmdastjóri